

โลกาภิวัตน์กับผลกระทบต่อวัฒนธรรมในสังคมชนบท

The Effect of Globalization to Local Culture in Rural Society

ภคอัศม์ โพษะกฤษณะ Pakaus Poshakrishna

มหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์ฮัลล์, สหราชอาณาจักร

Sheffield Hallam University, United Kingdom

Pakaus354@hotmail.com



Haripunchai Review 21/01/2023

Haripunchai Review 12/02/2023

บทคัดย่อ

ในอดีตสังคมชนบทของไทยนั้นเต็มไปด้วยความเรียบง่ายและการแบ่งปันเมื่อสังคมไทยรับเอาแนวคิดต่างๆตามกระแสของโลกาภิวัตน์เข้ามาก็เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆมากมาย การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทยหลังจากการออกแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 – 8 ที่เป็นหัวเรียวหัวต่อในการนำพาสังคมการเกษตรของประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากการกระจายความเจริญจากหัวเมืองต่างๆไปสู่ภูมิภาครอบนอก รวมทั้งการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรมในชนบทเป็นอย่างมากนับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนในสังคมชนบทที่ห่างไกลจากพลวัตความเป็นเมืองใหญ่ ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นสังคมชนบทแบบใหม่ที่ผสมผสานไปด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและพลวัตความเร่งรีบของสังคมเมืองใหญ่เพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อภายใต้กระแสธารของโลกาภิวัตน์ ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ เช่น ทุนนิยมและ วัฒนธรรมประชานิยม เป็นต้น อย่างไรก็ตามทางผู้เขียนเห็นว่าสามารถให้หน่วยงานภาครัฐจัดกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนหันมาตระหนักถึงความสูญเสียที่จะสูญหายของวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์วัฒนธรรมเพราะกลุ่มเด็กและเยาวชนนี้นับว่าอยู่ในกลุ่มเสี่ยงอย่างมากที่จะได้รับอิทธิพลในวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่ากลุ่มผู้สูงวัยซึ่งจะผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และ วัฒนธรรม ในระยะยาวแล้วอาจจะส่งผลให้วัฒนธรรมถูกกลืนเลือนไปจากสังคมไทย

คำสำคัญ : โลกาภิวัตน์, วัฒนธรรม, สังคมชนบท.

Abstract

In the past, Thai rural society was filled with simplicity and sharing. When Thai society adopted the concept of globalization, there were many changes. After the National Economic Development Plan 1-8 that led Thai society from Thailand's agricultural society to become an industrial society. From the spread of prosperity from large cities to the outer regions, including the distribution of income to the locals. As a result, there has been a huge change in rural society and culture since the past. The way of life of people in rural society has changed. People in rural societies are far from the dynamics of large cities. It has begun to change into a new rural society that combines traditional cultural identity and the hustle and bustle of the big city society because the media influence it under the current of globalization. That came to play a role, such as Capitalism and Pop Culture. However, government agencies to organize activities that make children and youth aware of the risk of losing local culture and preserving culture. The result will cause children and young people are considered to be at a higher risk of being influenced by foreign cultures than older people, which will have an impact on society, traditions and culture. In long term, the culture may be forgotten from Thai social.

Keywords: Globalization, Culture, Rural Society.

บทนำ

ในโลกปัจจุบันนี้จะเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารก็ไม่ผิดนัก การมาถึงของโลกาภิวัตน์จากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ ได้ส่งผลกระทบต่อไปทั่วทั้งโลกเนื่องจากผู้คนต่างก็สามารถรับข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและแทบจะตลอดเวลา (Croucher, 2018) ประเทศไทยก็มีการพัฒนาการในด้านต่างๆมากขึ้นภายหลังการได้รับอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรม

เมื่อสิ่งต่างๆข้างต้นนั้นเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลต่อกันเป็นวงกว้าง เช่นการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจในสังคมชนบท ก็จะส่งผลต่อไปยังวิถีชีวิตและสังคมชนบททำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลกระทบทั้งในด้านดีและด้านร้ายต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมต่างๆ (ชาย โพธิ์สิตา, 2555: 163-185). โดยเฉพาะสังคมชนบทที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมเป็นของตัวเองและอยู่ห่างไกลจากความเป็นพลวัตของตัวเมืองนั้นได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการที่รัฐได้เข้ามาพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจโดยมีการริเริ่มการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2504 แผนพัฒนาเศรษฐกิจมีขึ้นเพื่อ กระจายความเจริญออกไปสู่ชนบทและช่วยในการพัฒนาพื้นที่รอบนอกต่างๆ เช่น การพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ต การคมนาคมระหว่างจังหวัด สิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการจ้างงานต่อประชาชนในสังคมชนบทอีกด้วย ปัจจุบันนี้รัฐบาลจะประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ระหว่าง พ.ศ. 2566-2570 จากสถิติแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ระบุว่ามีการจ้างงานสูงถึง 38 ล้านคน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2560)) แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ นับว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนให้สังคมการเกษตรของไทยไปสู่สังคมอุตสาหกรรมการผลิตอีกด้วย ซึ่งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกี่ยวพันเป็นทอดๆไปถึงเรื่องของ สังคมและวัฒนธรรม ในสังคมชนบท (กนกวรรณ พวงประยงค์ และसानิตย์ หนูนิล, 2561 : 34-58) ส่วนต่อไปจะกล่าวถึงโลกาภิวัตน์กับสังคมในชนบท

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในชนบท

ในอดีตวิถีชีวิตของผู้คนสังคมชนบทของไทยนั้นนิยมทำการเกษตรเป็นหลัก วิถีชีวิตต่างๆเต็มไปด้วยความมีน้ำใจ แบ่งปันสิ่งต่างๆรวมกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีวิถีชีวิตเรียบง่ายไม่เร่งรีบ (ภักชลดา สุวรรณนวล และ พระปลัดระพินพุทธิสาร, 2564: 325-336) ซึ่งต่างจากสังคมในหัวเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ ผลกระทบของโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลให้เกิดการรับแนวคิดทางเศรษฐกิจใหม่ๆเข้ามา เช่น ทุนนิยม ซึ่งทุนนิยมเป็นสิ่งที่เข้ามามีผลกระทบเป็นอย่างมาก ส่งผลให้สังคมในชนบทเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น(ชาย โพธิ์สิตา, 2555: 163-185) วิถีชีวิตของคนก็เริ่มเปลี่ยนแปลงตามไปเหมือนเงาตามตัว ผู้คนเริ่มที่จะรีบร้อนมากขึ้น ความมีน้ำใจของผู้คนก็เริ่มที่จะหายไปสนใจสิ่งรอบข้างน้อยลงหันมาสนใจตัวเองมากขึ้น (นริศรา แสงเทียน และ เมฆม สอดส่องกฤษ, 2560: 185-220)

ทุนนิยมได้เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตการดำรงชีพของผู้คนในสังคมชนบทมากขึ้น เช่น ราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้คนในสังคมเริ่มที่จะเร่งรีบทำงานหาอาชีพเสริมทำเพิ่มหรือเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย (กันทนา ใจสุวรรณ, 2563 : 29-41) ก็จะสะท้อนไปในเรื่องของการแบ่งปันที่ลดน้อยลง ผู้คนต้องการรายได้หรือผลกำไรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง การนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมาประกาศใช้นับว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนให้สังคมการเกษตรของไทยไปสู่สังคมอุตสาหกรรมการผลิตอีกด้วย ซึ่งทำให้ประชาชนในเขตชนบทต่างก็เริ่มที่จะอพยพเข้าสู่เขตเมืองใหญ่ หรือการแผ้วถางป่าเพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม ยิ่งไปกว่านั้นยังคงมีการเวียนคืนที่เพื่อทำไปสร้างพื้นที่เขตเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน กรณีศึกษาในงานเขียนของ กนกวรรณ มะโนรมย์ (2565) หมู่บ้านที่ทำปศุสัตว์เลี้ยงวัวควาย ต้องถูกเวียนคืนพื้นที่เพื่อไปสร้างเขตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาต่อกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์จำใจต้องขายสัตว์ออกไปเนื่องจากสูญเสียพื้นที่ทำกินทำให้อัตราชีวิตดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ในขณะเดียวกันนั้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ก็ส่งผลด้วยเช่นกัน เด็กและเยาวชนในสังคมชนบทที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเครื่องมือสื่อสารได้นั้น ก็มีแนวโน้มที่จะเสพสื่อต่างๆ มากขึ้นรวมถึงสื่อของต่างประเทศด้วย การเสพสื่อต่างๆ จะทำให้ได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม เมื่อผู้คนซึมซับแนวคิดใหม่ๆ เข้ามา ก็จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันท้ายที่สุดแล้วก็หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่จะกระทบต่อไปถึงในเรื่องของวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของสังคม

วัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากวัฒนธรรมนั้นๆ ไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนเข้ากับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมได้ก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา วัฒนธรรมในสังคมชนบทที่ถูกทำลายจากคลื่นลูกใหม่ของวัฒนธรรมป๊อปต่างชาตินิยมต่างชาติ หรือ Pop Culture ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความสนใจของกลุ่มวัยรุ่นมากกว่าวัฒนธรรมท้องถิ่น Benedict (1987) ได้กล่าวว่า เด็กในช่วงวัยรุ่นของไทยนั้นสนใจที่จะเสพสื่อต่างชาตินิยมมากกว่าและซึมซับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกได้อย่างรวดเร็ว งานเขียนของ ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ (2563) บางช่วงได้กล่าวว่า ทางกรมไทยนั้นได้ตระหนักถึงแนวโน้มที่เด็กและวัยรุ่นจะเสพสื่อต่างชาตินิยมมากขึ้น จากงานเขียนทั้งสองเป็นหลักฐานสนับสนุนว่า การเสพสื่อของวัยรุ่นนั้นส่งผลต่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากสามารถเห็นได้จากผู้เข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น

ที่มีจำนวนลดน้อยลง และหากต้องเลือกระหว่างงานประเพณีในชุมชนที่จัดพร้อมงานกิจกรรมที่กลุ่มวัยรุ่นสนใจ กลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะไปเข้าร่วมกิจกรรมข้างนอกมากกว่างานประเพณี (Poshakrishna, 2022 : 591-601) ยกตัวอย่างประเพณีทางจิตวิญญาณต่าง เช่นการไหว้หอผี การเลี้ยงผีบรรพบุรุษต่างๆ จะสังเกตให้เห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมพิธีนั้นมีแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมพิธีนั้นมีน้อยมาก (Poshakrishna 2022) ผลกระทบจากเรื่องดังกล่าวอาจจะส่งผลให้ทุนทางวัฒนธรรมของสังคมหรือชุมชนนั้นลดหายไป ทุนทางวัฒนธรรม (Culture Capital) นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท อันได้แก่ (Throsby 2001)

1. ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้อง (Tangible Cultural Heritage) ได้ เช่น วัดวาอารามปราสาท อุปกรณ์เครื่องมือ โบราณสถาน

2. ทุนทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Cultural Heritage) เช่น พิธีกรรม ความเชื่อต่างๆ การนวดไทย โขนละคร

การเปลี่ยนแปลงไปของผู้คนที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมแล้วย่อมทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนได้รับผลกระทบจนอาจจะถึงขั้นที่สูญหายไปนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายกรณีศึกษา ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำเป็นประเพณีที่ บูชาผีขุนน้ำตาม ต้นน้ำลำธาร หรือแม่น้ำ ของทางภาคเหนือของไทยที่นับวันก็ยิ่งเลือนหายไปจากสังคมชนบท (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563) จึงควรที่จะรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์ประเพณีจากงานเขียนของ เลหฺล้า ตรีเอกานุกุล (2562) ได้กล่าวว่า กลุ่มที่ต้องได้รับการเฝ้าระวังเรื่องของวัฒนธรรมเป็นอันดับแรกคือ กลุ่มเด็กและเยาวชน รองลงมาคือกลุ่มผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะห่างออกจากวัฒนธรรม ในอนาคตกระแสธารของโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมชนบทมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (ประทวนวันนิจและมณูญสอนโพงาม, 2565: 124-126) แต่ทว่าผู้เขียนกลับมองว่าเราสามารถที่จะใช้ข้อดีของโลกาภิวัตน์มาปรับใช้ควบคู่กันไป เช่นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ และผสมผสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรม หรือผลักดันให้เกิดการปรับใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ วัฒนธรรมที่จะเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนถ่ายวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้หน่วยงานรัฐผลักดันวัฒนธรรมต่างๆของไทย โดย

หลักการ อำนาจแบบแข็ง (Hard Power) และ อำนาจละมุน (Soft Power) (Campbell & O'hlanlon, 2006)

อำนาจแข็ง คือ การใช้อำนาจในเชิงบังคับ ชูเชิญ ในมิติของผู้ที่มีอำนาจมากกว่าต่อผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า เช่น มิติทางเศรษฐกิจ การคว่ำบาตรทางการค้า มิติทางการทหาร มิติทางการเมือง (วาสนา ปานนวม, 2555: 76-85).

อำนาจละมุน คือ การชักจูง โน้มน้าวให้เกิดความไว้วางใจ โดยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี รวมถึงการแสดงให้เห็นถึงความมีเสน่ห์ของการใช้วาจาศิลป์ (Nye, 2004)

โดยในกรณีนี้จะเป็นการใช้ อำนาจละมุน หรือ Soft Power เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมีเสน่ห์ของวัฒนธรรม เหมือนดังกรณี ศึกษา K-POP ที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็น สินค้าทางวัฒนธรรม (Culture Product) (อภิธมา อัครรังสิตแสง, 2564 : 154-180) ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไปในตัวอีกด้วยสินค้าทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติจะไม่สามารถหาได้ในประเทศของตน นับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างดี (MacCannell, 1973) หากนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้กับวัฒนธรรมของไทยแล้วจะช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของไทยไปในตัว การทำให้เป็นจุดสนใจและแพร่หลายนั้นส่งผลต่อการรับรู้ทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ เหมือนดังเช่นกรณี ชุดหม้อฮ่อมของภาคเหนือ ที่มีการรณรงค์ให้มีการสวมใส่ชุดพื้นเมืองในทุกวันศุกร์ ชุดหม้อฮ่อมเป็นตัวอย่างสิ่งสะท้อนอัตลักษณ์ของชาวล้านนาในภาคเหนือได้ดี ในทุกวันนี้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท หรือ บริษัทนำเที่ยวก็มีการนำชุดหม้อฮ่อมมาจำหน่ายหรือมอบให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ นับว่าเป็นการเผยแพร่อัตลักษณ์ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติภายใต้แนวคิดอำนาจละมุน หรือ Soft Power

โลกาภิวัตน์กับผลกระทบต่อวัฒนธรรมในสังคมชนบท

โลกาภิวัตน์นั้นต่างก็นำพาการเปลี่ยนแปลงทั้งข้อเสียและข้อดีมาสู่ประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของไทยนั้นเริ่มต้นขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ.2504 หลังจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ นั้น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมของไทยต่างก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมซึ่งในอดีตสังคมไทยนั้นเป็นสังคมเกษตร ทำไร่ ถิ่นนา ตกปลา ใช้วิถีชีวิตตามริมสองฝั่งแม่น้ำ เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม

เปลี่ยนไปย่อมกระทบถึงวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ผลกระทบที่ตามมาย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

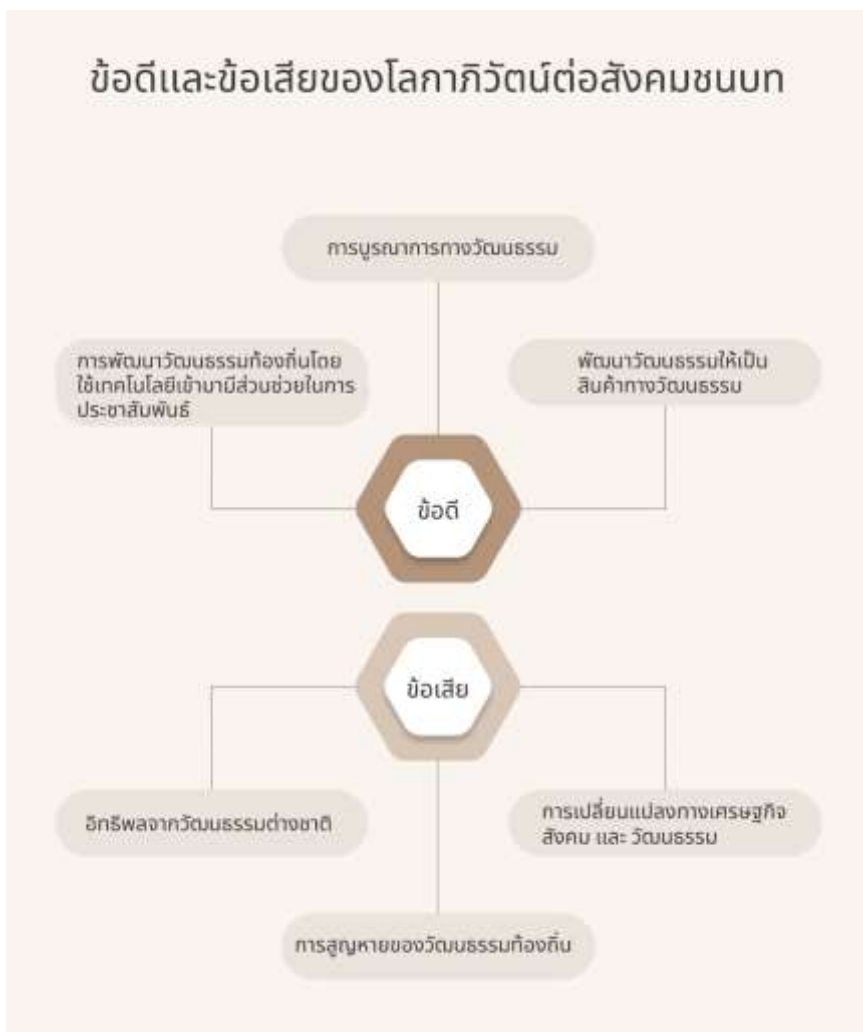
- ผลกระทบด้านดีของโลกาภิวัตน์

ในปัจจุบันการพัฒนาของเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้คนสามารถรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ผู้คนสามารถรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ง่ายมากขึ้น ก็ไม่แปลกที่จะสามารถรับสารจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสารคดี ข่าวสารต่างประเทศ สื่อบันเทิง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็จะส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตามอย่างใดก็นับว่าเป็นเรื่องที่ดีในการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการเรียนรู้และป้องกัน สถานการณ์อันไม่ถึงประสงค์ได้ เช่น กรณีแจ้งเตือนแผ่นดินไหว ของประเทศญี่ปุ่นที่เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกันหากผู้รับสารไม่ได้ใช้วิจารณญาณมากพอก็อาจจะเชื่อข้อมูลข่าวสารโดยทันทีอาจจะทำให้เกิดเป็นเหยื่อของ ข่าวปลอมในสังคมไทยนั้นก็มีผู้ที่ถูกหลอกจากข่าวปลอมอยู่เป็นจำนวนมากอย่างไรก็ตาม ทางหน่วยงานของรัฐบาล อาทิเช่น กระทรวงวัฒนธรรม และ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม น่าจะมีการดำเนินงานควบคู่กันในการพัฒนาต่อยอดของวัฒนธรรมและการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไปในตัวโดยใช้หลักการอำนาจละมุนมาเป็นหลักในการสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมและ การพัฒนาวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของไทยต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นสามารถเกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นอื่นๆ ได้ ก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจนทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมใหม่ผ่านการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมจนสามารถที่จะพัฒนาให้เกิดเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multiculturalism)

- ผลกระทบด้านเสียของโลกาภิวัตน์

การไหลบ่าเข้ามาของอิทธิพลต่างชาตินั้นย่อมส่งผลกระทบต่อแนวคิดวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ชนบทที่รับสารจากต่างชาติมากขึ้นไม่ว่าจะทางตรงหรืออ้อมย่อมที่จะส่งผลไปกับวิถีการดำเนินชีวิต เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นทุนนิยมเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในชนบทที่แต่เดิมเน้นการแบ่งปันกับกลายเป็นการมุ่งหวังกำไรจากการค้าขาย หรือผลกระทบต่อการเวียนคืนพื้นที่ในชนบทเพื่อนำไปสร้างเขตเศรษฐกิจ หรือ

นิคมอุตสาหกรรม สิ่งดังกล่าวจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิต และ ประเพณีวัฒนธรรม ข้อยเสียอีกประการหนึ่งคือการแพร่หลายของอิทธิพลต่างชาติ เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเริ่มไม่เข้าร่วมและหันไปสนใจสื่อที่มีอิทธิพลจากต่างชาติมากขึ้น มากกว่าที่จะไปเข้าร่วมพิธีทางจิตวิญญาณ ยิ่งไปกว่านั้นเด็กและเยาวชนอาจจะมีแนวโน้มที่จะไปงานที่น่าสนอื่นๆมากกว่าที่จะเป็นงานประเพณี ความเชื่อทางจิตวิญญาณที่ต่างเริ่มถูกสืบทอดไปจากสังคมไทยโดยอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ซึ่งตรงกับกรณีศึกษาของ เบญจภักค์ เจริญมหาวิทยาลัย (2562 : 2300-2310) ของ ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวที่เริ่มสูญหายไปจากสังคมโดยมีปัจจัยมาจากทั้งภายในและภายนอก เช่นการอพยพย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่หัวเมืองเพื่อหางานทำ ทำให้เกิดการละทิ้งประเพณีในท้องถิ่น การอนุรักษ์ประเพณีไม่ได้ทำอย่างยั่งยืน ขาดสำนักความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทำให้เกิดปัญหาสูญหายของวัฒนธรรม ประเพณี หากเรามัวแต่วิ่งตามการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ตระหนักถึงปัญหาที่ตามมาหรือไม่มีมาตรการรองรับที่ดีแล้วในท้ายที่สุดย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้



แผนภาพที่ 1 แสดงข้อดีและข้อเสียของโลกาภิวัตน์ต่อสังคมชนบท

ที่มา : ภาควิชาสังคมวิทยา, กุมภาพันธ์ 2566.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การมาถึงของโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ผู้คนไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงโลกาภิวัตน์ได้ สิ่งดังกล่าวนี้เป็นเหมือนพลวัตความเป็นเมืองที่เข้ามาสู่สังคมชนบทซึ่งสังคมชนบทจะต้อง

เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมชนบทแบบใหม่แต่ก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมในชุมชนต่างๆก็ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของวัฒนธรรมประชานิยมที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อกลุ่มของเด็กและเยาวชน การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนไว้หากปล่อยไว้จนสายเกินไปแล้ว เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชนบทต่างๆทั่วประเทศจะต้องได้รับความเสียหายจนอาจจะสูญหายไปจากสังคมไทย

ทางผู้เขียนเห็นควรว่ากระทรวงวัฒนธรรมควรที่จะเข้ามาบรรณรักษ์ โดยประสานงานผ่านวัฒนธรรมจังหวัด ในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชน ยิ่งไปกว่านั้นทางวัฒนธรรมจังหวัดอาจจะขอความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นเช่น เทศบาล โรงเรียนในพื้นที่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ ให้หันมาตระหนักถึงความสูญเสียที่จะสูญหายของวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยใช้ข้อดีของโลกาภิวัตน์ในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่นต่างๆผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โซเชียลมีเดีย, การตลาดออนไลน์ โดยนำหลักแนวคิด Soft Power เข้ามาปรับใช้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เหมือนดังกรณีของเสื้อหม้อฮ่อมในภาคเหนือ หรือ K-Pop เกาหลี

References:

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ. สืบค้น เมื่อ 3มกราคม พ.ศ.2566, https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=34396
- กนกวรรณ พวงประยงค์ และ สานิตย์ หนูนิล. (2561). สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 44(2), 34–58.
- กนกวรรณ มะโนรมย์. (2565). *นิเวศวิทยาการเมืองแนวสตรีนิยม*. สำนักพิมพ์ ศยาม. 2565
- กันทนา ใจสุวรรณ. (2563). วิถีชีวิตคนชนบทไทยยุค 4.0. *วารสารปัญญาปนิธาน*, 5(1), 29–41.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2555). ชนบทไทยในวิถีนวนิยม. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 37(4), 163–185.
- นริศรา แสงเทียน และเมฆม สอดส่องกฤษ. (2560). ภาพสะท้อนการสื่อสารของรัฐบาลเพื่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมความเอื้อเฟื้อในสังคมจีนปัจจุบัน. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 6(2), 185–220.

- เบญจศักดิ์ เจริญมหาวิทย์. (2562). “ลงแขกเกี่ยวข้าว” ประเพณีวัฒนธรรมที่ถูกกลืนหายจากสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์. *Veridian E –Journal, Silpakorn University*, 12(6). 2300-2310.
- ประทวน วันนิจ และ มนูญ สอนโพนงาม. (2565). วิถีวัฒนธรรม เปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตสังคมไทย ในยุคดิจิทัล. *วารสารวาม้งแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 124–126.
- ภัสลดา สุวรรณนวล และ พระปลัดระพีนพุทธิสาร. (2564). การบริหารจัดการชุมชนตามหลักสังคห-วัตถุ 4. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(2), 325–336.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2563.). *เครื่องแบบ ทรงผม หน้าเสาชัง ไม่เรียว*. สำนักพิมพ์ มติชน.
- เลหล่า ตริเอกานุกุล. (2562). การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงราย. *สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส)*, 25(4), 36–42.
- วาสนา ปานนวม. (2555). การส่งเสริมการทุนของญี่ปุ่น: เครื่องมือเพิ่ม Soft Power และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 29(1), 76–85.
- สำนักงานสภาพัฒนาการ แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564). กรุงเทพฯ. 2560.
- อภิธนา อิศวรงค์เสง. (2564). การก่อตัวของวัฒนธรรม กระแสเคป็อปและสินค้าวัฒนธรรม ในฐานะอาวุธทางการเมือง. *วารสารสหวิทยาการ.วิทยาลัยสหวิทยาการ*, 18(1), 154–180.
- Benedict, R. (1987). *Thai culture and behavior : an unpublished war-time study dated September 1943*. Cornell University, Dept. Of Far Eastern Studies.
- Campbell, K. M., & O’hanlon, M. E. (2006). *Hard power : the new politics of national security*. Basic Books.
- Croucher, S. L. (2018). *Globalization and belonging : the politics of identity in a changing world*. Rowman & Littlefield.
- MacCannell, D. (1973). Staged Authenticity: Arrangements of Social Space in Tourist Settings. *American Journal of Sociology*, 79(3), 589–603.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: the means to success in world politics*. Public Affairs.

Poshakrishna, P. (2022). Is Globalization a Threat or Opportunity to the Local Culture of Spirit Worship? *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(11), 591–601.

Poshakrishna, P. (2022). *The belief in Animism towards village people's way of life: A case study of ritual ancestor spirit worship in Mae Mao Khee Lek Village, Mon Pin Sub-district, Fang District, Chiang Mai Province*. [Unpublished manuscript], Sheffield Hallam University.

Throsby, C.D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge: Cambridge University Press.